

ÖTVEN ÉV

Tudok egy olyan mozit, hogy valami csuda!

Elek Lenke

A magyar hangosfilm fekete-fehér korszakában még nem találták fel a kertmozit. A II. világháború után évtizedekig nagyon népszerű volt, később leszoktunk róla, egyes vélemények szerint ma reneszánszát éli. Igaz, mostanában egy szűkebb kör látogatja e műfaj 21. századi válfajait. De mi történt e több mint egy évszázad alatt?

forrás: fortepan

Azt talán kevesen tudják, hogy az első magyarországi mozis próbálkozások még szabadtéren zajlottak. Az első filmvetítés Budapesten a Váci utcában történt, egy ház falán láthattak a szerencsés kevesek – és csak egyszer – pár percnyi filmjelenetet, még a 19. században. A századfordulón a sátmozzik korszaka jött el, ahogyan az *Pongrácz Erzsébet* kis könyvéből megtudható. *Narten* úr hűtött-fűtött(!) sátra hol Budán bukkant elő a semmiből, hol a Teleki tér közönségét szórakoztatta. *Zeller Mátyas* is a sátmozizban látott fantáziát: ő a Városmajorban és az akkori Bomba (ma Batthyány) téren állította fel a szállítható mozgót.

Sátrak után fényes paloták

Az 1900-as évek a filmgyártás hódító évtizedei. Egyre fényesebb, elegánsabb paloták váltják fel, főleg a húszas-harmincas években,

a kávéházi vetítőtermet. Némely filmszínház már azzal is eldicsekedhet, hogy a nagy nyári hőség idején el lehet húzni a tetőt, hogy beáramoljon a friss levegő. A kertmozi igazi reneszánszát a II. világháború és a rendszer-váltás közötti évtizedekben élte Magyarországon. A nyarak időjárása még kiszámítható volt, a naponta többször lezúduló monszunesők és tornádószerű felhőtölcsérek a távoli kontinenseken maradtak, a kertmozi olcsó beruházásnak és szolid népi szórakozásnak számított, amit mindenki megengedhetett magának. Megbocsátották, ha elcsattant egy csók, – hány forró nyári szerelem szövődött itt! – de lehetett családias hangulatban, otthonról hozott rántott húsos szendvicset is majszolni. Közben pedig kellemes szél fújdogált, ellentétben a zárt termek fülledtségével, mert ne feledjük, akkor még nem ismerték a légkondicionálást.

És reszketett a Hold

A szűnyoggal nem sokat törődtünk, vittük magunkkal a pokrócot, akárcsak a hatvanas években a Feneketlen-tó melletti Parkszínpadra, ahol először énekelt el *Németh Lehel* a Reszket a Hold a tó vizén-t, és nem is lódított, mert a Hold fénye tényleg reszketett és ott locsogott-csobbant-fecsegett körülöttünk a víz is.

Az ötvenes-hatvanas-hetvenes években élték virágkorukat ezek az egyszerű létesítmények, a régi budapesti mozik jegyzékében több mint kéttucatnyit számoltam össze. Minden területben működött legalább egy, hiszen sok volt még a beépítetlen telek, a sebtiben rendbe hozott grund, nem kellett az üres placcok a parkolóknak, mert autó is alig gurult az utakon. Ki emlékszik már a Felszabadulás, a Szabadság, az Engels, az Erkel, a Rózsavölgyi vagy a Vörösmarty kertmozi? A nevekből többnyire kiderül, mikor leshettük tücsökciripelés közben a vetítővásznakat. Sokszor persze nem is a műsor volt a fontos, hanem a program, a társaság, a romantika, a kis- és „szabadosabb” viselkedés reménye, a mozi utáni andalgás haza. A később megjelenő autós mozi nálunk valahogy nem lett sikertörténet. Az akkori Magyarországot és az ötvenes-hatvanas évek Amerikáját ebből a szempontból sem lehetett összehasonlítani.

Szedánok és Trabantok

Ahogy a később forgatott nosztalgiafilmekben, úgy történt a távoli, amerikai valóságban is: a kacsafarkas séróra zselézett amerikai fiúk (lásd: Grease) és a lófarkas lányok (oh, Sandy...) hatalmas püderkék szedánok komfortos ülésein enydegtek... De hát hol lehetett akkor egy magyar srácnak ilyen autója – hiszen még az apja Trabantját sem nagyon kérhette kölcsön.

forrás: fortepan

forrás: fortepan

Kevés volt nálunk az autó, ha meg már volt, inkább indult vele mindenki a Balatonra. Érdekes módon vidéken – Szentendrén, Ráckeven, a magyar tenger partján és olykor egészen kis településeken is – nagyobb sikere volt az autósmoziknak, mint Budapesten. Ma is léteznek állítólag itt-ott autósmozik, de a szokások mások. Némelyek állítólag kis széken, a kocsik mellett ülve fogyasztják el otthonról hozott vacsorájukat. A járó motor és a légkondi persze luxus, márpedig az utastér nagyon be tud fűlledni.

Más volt a hangulata annak a kevés számú autósmozinak, ami működött, mint a kertmozinak. Utóbbi helyen gyakoriak voltak a potyanézók. A bátrabbak a Városmajori Kertmozihoz vagy más, viszonylag beépített helyen, közeli fákon csücsülve, erkélyről, kukkereket a színházkedvelő szülőktől elcsenve nézték *Alain Delon* világítóan kék szemét, no meg a kalandjait.

A rendszerváltás után hirtelen minden veszteséggé vált, megszűnt a mozik többsége, és velük együtt a kertmozik is, hogy aztán rá 20–30 évre kiderüljön, mégis van kereslet erre a szórakozási formára, csak másképp.

Vízparton, háztetőn és bazárban

A mai kertmozi ugyanis más, mint a régi volt, miért is lenne ugyanolyan. Egészen eltérőek a helyszínek is: némelyik pláza vagy romkocsmák mellett működik, van, amelyik golfnyán vagy újabban éppen a Várkert Bazárban – olvasom, hogy lesz Várkert Mozi a Szárazárokban. Mások az attrakciók, a hívószavak is. Némelyik ingyenes, van amelyik popcornnal és bérelhető pokróccal kerül nem kevés forintba, a másik piknikosárral csábít, a harmadik ritkán látott művészfilmmel, a negyedik a tuti biztos *Leonardo DiCaprio*-val és A nagy Gatsbyval, az ötödik Lizával, a rókatündérrel és az ő abszurd japán énekes-szerelmével.

A Margitszigeten mindig működött kertmozi, a mai Holdudvar névre hallgat. (Idén

már nem működik – *a szerk.*) Évről évre itt voltak láthatók a Francia Intézet nyári premier filmvetítései.

Izgalmas, hogy – amint hirdetik – az egyik filmklubban bónuszként az este mozijához illő koktéllal volt a gratis welcome drink. Igazi újdonságnak számít a tetőterazon való filmvetítés, mint a jobb sorsra érdemes Corvin áruház tetején. Persze snassz is lenne magyarul hívni, ezért Budapest Rooftop Cinema a neve – jegyezte meg fanyarul az egyik ismerősöm, aki egyébként törzsvendég itt, amióta csak működik a hely. Márpedig a Corvin-tetőn nemcsak kocsma zajong meg hangszerek zörögnek, de előfordult már jótékonyági használtruha-cserebere, lemezbörze és még ki tudja mi.

Filmszlágerektől a klasszikusokig

Idén az Amerikai szépség című 1999-es filmmel nyitottak. A mozi ettől a szezontól már a Paramount Channel gondozásában várja a nézőket, és ennek a csatornának az alkotásait láthatjuk keddenként. A budapesti MOMKult a régi kertmozi hangulatát szeretné megidézni programjaival. Kedvezőtlen időjárás esetén a filmeket fedett helyszínen vetítik, a kezdési időpont 21 óra. Bevált filmszlágereket lehet majd itt megtekinteni.

A Kosztolányi Dezső téri Tranzit Art Café teraszán is zajlanak majd vetítések. A program tartalmaz gyerekfilmeket és klasszikusokat a 60-as, 70-es évekből, de a *Woody Allen*-rajongóknak is kedvez a műsor, hiszen a rendező számos alkotását műsorra tűzik.

Mindez ma a színhagyomány helyett a közösségi média révén terjed, akárcsak a többi szabadtéri mozi esetében. Ott lehet nyomon követni azt is, éppen hányan tervezik arra az estére éppen itt a filmnézést, nem árt hát igyekezni. Ahol ingyenes a belépés, ott vagy van regisztráció vagy nincs, a helyfoglalás érkezési sorrendben történik, kezdés sötétedéskor.

Elsősorban kultfilmeket lehet tehát moslanság szabadtéren nézni, van, amit már

láttunk sokszor, mint a Vicky Christina Barcelonát, de nem baj, hátha kimaradt valakinek. Többnyire szokott lenni valami kiegészítő attrakció is, performance vagy hasonló. Sokan emlegetik, amikor például a Wall Street farkasa alatt pénz hullott alá, a Van valami furcsa és megmagyarázhatatlan előtt pedig közönségtalálkozót szerveztek.

A sejtelmes Pagonyban és a Kobuciban

A kertmozi mai változata tehát létezik, mégis ahány ismerősömet megkérdeztem, mikor nézett utoljára szabad téren filmet, hosszan gondolkodott és azt mondta, talán 20 éve. Ezek szerint ez eléggé réteg- és korfüggő lett, főleg a fiatalok fedezik fel, közülük is az értelmiségiek, akik valami általuk soha nem tapasztalt retró érzésre vágyanak. Jellemző, hogy nincs tévéjük, mert utálják a bugyuta és egyre ordenárébb valóságshow-kat, de ügyesen rátalálnak az olyan eldugott helyekre, mint például a Zichy Udvar Kobuci kertje vagy a Pagony, amely a Gellért fürdő volt gyermekmedencés kertjében üzemel. (sajnos filmvetítés idén már nincs – *a szerk.*). De ilyen a Fellini Kertmozi is, a Rómain. Ez talán a leghangulatosabb mind közül – vízpart, nyugágyak, nyugalom, jó filmek. Az persze már 21. századi attitűd, ha valaki a kertmozihoz is végig a telefonján csüng, vagy meccset, netán olimpiai sportközvetítést néz, de olyat is láttam, hogy egy másik filmet. Ez az igazi kritika!

Röpke közvélemény-kutatásom szerint főleg a romkocsmák látogatóköre ismeri újabban a szabadtéri mozikat, amelyek többnyire ideiglenesen és olykor kiszámíthatatlanul működnek, nem árt tehát előbb Google-ra, Facebookra és GPS-re kapcsolni, és csak az okostelefonálás után megküzdeni a szunyogokkal.

Mert talán ez az egyetlen, ami változatlan maradt. ●